

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТА

Тарасова Володимира Володимировича,

кандидата історичних наук, доцента, доцента кафедри методології крос-культурних практик Харківської державної академії дизайну і мистецтв,

на дисертацію **ВАН ШУТІН**

«ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА СУЧАСНОГО КИТАЙСЬКОГО ЖИВОПИСУ: ВІД ЖІНОЧОЇ ТЕМИ ДО ЖІНОЧОГО МИСТЕЦТВА»,

подану на здобуття наукового ступеня Доктора філософії (PhD)

за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Ступінь актуальності теми дослідження.

Жіночий живопис є для китайського образотворчого мистецтва важливою й актуальною проблемою, яка перебуває не перетині соціокультурних та власне мистецтвознавчих питань. Звертає на себе увагу, що авторка дослідження усвідомлює новітній характер проблематики, її наукову гостроту, а також пов'язані із цим виклики публіцистичності та дискусивний характер аналізу. Як стверджує Ван Шутін, гіпотезою дисертації є припущення, що живопис жінок є на сьогодні актуальним художнім явищем, яке віддзеркалює складний *процес модернізації* китайського суспільства у XX – XXI століттях, що також слід відмітити як важливу концептуальну рису дослідження. Таким чином, дисертація присвячена важливій та актуальній проблемі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Текст дисертації Ван Шутін структурно побудований у відповідності до вимог зазначеного кваліфікаційного рівня, що віддзеркалено і в обґрунтуванні основних наукових положень та висновків. Авторка не

висуває зайвих (не контекстуальних) припущень та не розглядає вторинні чи побіжні питання за рахунок висунутих у вступі завдань дослідження. Обґрунтованість висновків простежується у взаємозв'язку між формулюванням наукової новизни, висновків до розділів та загальних висновків.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

У дисертації представлено авторські, самостійно здобуті та обґрунтовані результати, які спираються на репрезентативну джерельну базу і проаналізовані методологічно коректно. Ван Шутін визначено основні етапи у розвитку жіночого живопису в образотворчому мистецтві Китаю зазначеного часу, проаналізовано еволюцію жіночого живопису від локальної жіночої теми на початку ХХ століття до повноцінного феномену жіночого мистецтва на початку ХХІ століття. Важливим висновком дисертації є узагальнення жанрових особливостей розвитку жіночого живопису, його сюжетно-тематичного репертуару.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації знайшли свої відображення у чотирьох наукових публікаціях, що вийшли у фахових виданнях, затверджених МОН України. Окрім цього, результати дослідження були представлені на трьох Всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях та опубліковано у вигляді тез. В цілому основні результати роботи повністю висвітлені у наукових публікаціях у відповідності до вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Практичне значення результатів дослідження.

Дана дослідження відкриває широкі можливості практичного використання її результатів, і це стосується здебільшого навчально-педагогічної, художньої та кураторсько-виставкової роботи. Важливо підкреслити практичне значення роботи і для широкої галузі сходознавства, в тому числі українських сходознавчих студій, які окрім наукового значення мають важливі завдання міжнародного співробітництва і позиціонування України в світі. Отже результати роботи можна використати для створення музейних і галерейних експозицій, складання альбомів та каталогів, видання монографій. Оскільки робота направлена не тільки в мистецтвознавчу царину, а також в галузь гендерних досліджень, то її матеріали і результати будуть в нагоді відповідних заходів і програм, спрямованих на підтримку соціального-культурного й гендерного розмаїття суспільства.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Структурно робота складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до них, загальних висновків, переліку використаних джерел і додатків (альбому ілюстрацій).

У першому розділі, що має назву *«Історіографія, джерела і методи дослідження»* досліджуються наукові студії українських, китайських та європейських дослідників кінця ХХ – початку ХХІ ст. Звертає на себе увага дисертантки до аналізу досліджень 2000-х – 2010-х років, які авторка характеризує як етап визначення та дослідження історичної традицій жіночого мистецтва. За висновком Ван Шутні, це спонукало до перегляду існуючої системи репрезентації образотворчого мистецтва Китаю, а також актуалізувало питання присутності жінки-художниці в універсальному художньому наративі.

У другому розділі, що має назву *«Жіночі образи в ретроспективі китайського живопису першої половини ХХ ст.: гендерна проблематика»* дисертантка зосереджує увагу на дослідженні генерація жінок-художниць 1920-х – 1940-х рр. (т.зв. покоління «пропалих безвісти»). Важливим, з точки зору рецензента, є висновок Ван Шутін щодо особливої ролі у творчості китайських художниць цього покоління тематики жіночої тілесності, що була репрезентована як в манері написання оголеної натури (наприклад, у жанрі ню в роботах Фан Цзюньбі), так і в формі представлення жіночої образності в жанровій картині та портреті.

У третьому розділі, який має назву *«Періодизація жіночого живопису у контексті розвитку образотворчого мистецтва Китаю другої половини ХХ – початку ХХІ століть»* дисертантка розглядає винесену у заголовок проблематику в історико-хронологічному аспекті. Ван Шутін звертається до концепції художніх генерацій, яка є загальноприйнятою у китайському мистецтвознавстві щодо аналізу зазначеного періоду часу.

Вважаємо за доцільне відмітити особливу увагу дисертантки до етапу 1970-х – початку 1980-х років (т.зв. покоління «освіченої молоді»). Авторка робить висновок, що трансформація усталеної картини розвитку художньої культури через повторне «відкриття» жіночого модернізму, актуалізувала проблематику гендеру в живописі. В цілому це стало важливим мотивом для формування жіночого мистецтва, як феномену в художній еволюції образотворчого мистецтва. Дисертантка пов'язує цей процес із появою основних феноменологічних ознак, серед яких: періодизації жіночого живопису, іконографія, сюжетно-образна репрезентація тощо.

У четвертому розділі, що має назву *«Сюжетно-тематичний та художньо-образний репертуар жіночого мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століття»* дисертантка доводить, що жіноча художня культура

спиралась на особливі форми ідентичності, які визначались рамками гендерної презентації та спиралась на своєрідні внутрішні норми.

У розділі підкреслюється, що ідентичність художньої мови жіночого живопису вплинула на сюжетно-тематичний та художньо-образний репертуар жіночого мистецтва, а в окремих випадках – визначало її сутність та напрями подальшого розвитку. У свою чергу, жанрова своєрідність жіночого живопису пов'язана із особливостями трансформації кожного окремого жанру, як виразника гендерно активної художньої мови, що простежено Ван Шутін на прикладі автопортрету, жанру ню, сюжетно-тематичний жанру та натюрморту.

Робота завершується ґрунтовними висновками, які підсумовують і узагальнюють результати дослідження, відповідають науковій новизні, меті та завданням дисертації, демонструють важливі навички наукової формалізації дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Дисертація Ван Шутін не позбавлена дискусійних моментів, що в цілому є характеристикою будь-якого час остійного дослідження.

По-перше, з точки зору рецензента, у дисертації достатньо багато місця відведено для міркувань щодо символізму художньої мови. Дійсно, у живописі жінок, як це показано у презентації та альбомній частині дисертації, все обертається навколо прихованого та відкритого, навколо вираженого безпосередньо або переказаного мовою символів, алюзій, візуальних посилань тощо. Таким чином, «жіночий живопис» спромігся на те, аби сформувати у китайському мистецтві власну художню територію, яка багато десятиліть лишалась герметичною. Цей своєрідний простір жіночого символізму, (або в більш широкому сенсі жіночого проблематики) має багато рис самодостатності. На мою думку, варто звернути увагу не тільки на те, як саме формувалась така своєрідна художня мова, але й на те, як її

ідентифікували зовні, «розшифровували» та піддавали інтерпретаціям за межами самої феноменології. Але питання того, що примушувало китайську спільноту – досить патріархальну за мисленням та традиціями – не тільки звертати увагу на жіночі художні рефлексії, але й робити зусилля для їх ідентифікації, залишилося поза уваги дослідниці.

По-друге, звертає на себе увагу певні особливості структурування наукового апарату дослідження. Зокрема, авторка обрала для оформлення альбому найбільш просту атрибуційну конвенцію, яка не включає посилання на галереї або музейні колекції, які зберігають візуальні матеріали, використані у джерельній базі дослідження. На наш погляд, не зважаючи на необов'язковість таких посилань, їхня присутність в констатуючій та описовій частинах візуальних джерел, стала би в нагоді українським дослідникам, для яких питання доступності до китайський першоджерел є актуальним.

Зазначимо, що висловленні зауваження і міркування не впливають на загальне позитивне враження від проведеного наукового дослідження.

Висновок про дисертаційну роботу.

На підставі вищезазначеного вважаємо, що дисертація здобувачки ступеня доктора філософії Ван Шутін *«Гендерна проблематика сучасного китайського живопису: від жіночої теми до жіночого мистецтва»*, виконана на високому академічному рівні із дотриманням принципів доброчесності. Робота є самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримані важливі науково обґрунтовані результати. За своєю сутністю дисертаційна робота Ван Шутін повністю відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від

19.05.2023 №502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №341 від 21.03.2022).

Все це дає підстави рецензенту стверджувати, що Ван Шутін заслуговує на присудження наукового ступеня Доктора філософії (PhD) за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Рецензент:

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри методології крос-культурних практик

Харківської державної академії

дизайну і мистецтв

Володимир ТАРАСОВ

М.П. « 16 » січня 2025 р.